

Tomasz Woźniak

Jubileusz Profesora Stanisława Grabiasa

Socjolingwistyka 28, 257-260

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

CZEŚĆ DRUGA: SPRAWOZDANIA I PRZEGLĄD LITERATURY SOCJOLINGWISTYCZNEJ

JUBILEUSZ PROFESORA STANISŁAWA GRABIASA

W dniach 6 i 7 grudnia 2013 roku odbyła się w Lublinie konferencja naukowa *pt. Język. Człowiek. Społeczeństwo* połączona z obchodami jubileuszu prof. dr. hab. Stanisława Grabiasa. Organizatorami konferencji byli Zakład Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego UMCS oraz Polskie Towarzystwo Logopedyczne.

Wygłoszone podczas obrad referaty skupiały się tematycznie wokół dwu zasadniczych kręgów naukowych zainteresowań Jubilata — dotyczyły zagadnień lingwistycznych, szczególnie socjolingwistycznych oraz logopedycznych.

Podczas uroczystości wręczono Profesorowi książkę jubileuszową *pt. Język. Człowiek. Społeczeństwo*.

Sylwetkę prof. Stanisława Grabiasa przedstawiono na podstawie tekstu laudacji wygłoszonej przez prof. dr. hab. Tomasza Woźniaka.

Stanisław Grabias urodził się 7 grudnia 1942 roku w Soli koło Biłgoraja. [...] W Biłgoraju Stanisław Grabias ukończył liceum pedagogiczne i podjął pracę jako nauczyciel w Dereźni, wiosce koło Biłgoraja. Niewiele osób wie, że w tym czasie założył własny zespół muzyczny, w którym grał na trąbce i skrzypcach. Następnie zdobywał wykształcenie — w latach 1962–1967 — studiując filologię polską na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Po uzyskaniu dyplomu i tytułu magistra Stanisław Grabias podjął pracę w Katedrze Języka Polskiego UMCS (w 1968 roku). Początkowo pracował jako asystent pod kierunkiem pana prof. Leona Kaczmarka, a następnie w Zakładzie Języka Polskiego pod kierunkiem pani prof. Teresy Skubalanki. [...]

Szczególnie ważny wpływ na rozwój naukowy Stanisława Grabiasa miała właśnie pani profesor Teresa Skubalanka, która ukształtowała jego postawę badawczą. Postawa ta uwzględnia dwie perspektywy — z jednej strony odwołanie się do szerokiej refleksji filozoficznej i społecznej, z drugiej solidne badania materiałowe, oparcie się na weryfikowalnych, logicznych metodach i precyzyjnym opisie analizowanych faktów. Tę postawę metodologiczną Stanisław Grabias rozwija całe życie, wzbogacając ją dodatkowo wprowadzeniem do opisu języka refleksji biologicznej. [...]

Na początku swojej pracy naukowej zainteresowania Stanisława Grabiasa skupiły się wokół zagadnień związanych z socjolingwistyką. Podjął badania ekspresji językowej w gwarze studenckiej. Analizy słownictwa slangowego przyniosły plon dwojakiego ro-

dzaju. Po pierwsze było to opracowanie *Słownika gwary studenckiej* (współ z T. Skubalanką i L. Kaczmarkiem). [...]

Po drugie badania słownictwa slangowego, już w późniejszym czasie, stały się podstawą opracowania przez Stanisława Grabiasa w rozprawie habilitacyjnej metodologii opisu procesów słotwórczych. [...] W roku 1974 Stanisław Grabias obronił rozprawę doktorską i rozpoczął pracę na stanowisku adiunkta. W tym też roku odbywał półroczny staż naukowy w Czechosłowackiej Akademii Nauk w Pradze. To właśnie w Pradze, w czytelni Uniwersytetu Karola — jak wspomina sam Stanisław Grabias — zrodził się pomysł późniejszej rozprawy habilitacyjnej *O ekspresywności języka* (wydanej w 1981 roku).

W roku 1979, po przedstawieniu Radzie Wydziału Humanistycznego UMCS rozprawy habilitacyjnej, Stanisław Grabias uzyskał stopień doktora habilitowanego, a w roku 1981 został zatrudniony na stanowisku docenta. Rozprawa habilitacyjna uzyskała wyróżnienie Nagrodą Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. [...]

W 1982 roku doc. dr hab. Stanisław Grabias zorganizował Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców i kierował nim do końca 1990 roku. Praca na tym polu jest związana nie tylko z działalnością dydaktyczną, ale też z badaniami naukowymi nad minimalizacją gramatyki i zasobu leksykalnego polszczyzny dla potrzeb nauczania języka polskiego jako obcego. W latach 1986–1988 Stanisław Grabias pracował również jako lektor i wykładowca języka polskiego na Uniwersytecie im. Michała Łomonosowa w Moskwie.

Praca związana z nauczaniem języka polskiego cudzoziemców stanowiła główny obszar zainteresowań docenta Grabiasa aż do końca lat osiemdziesiątych, kiedy to władze UMCS powierzyły mu misję kierowania Zakładem Logopedii. [...] Od początku lat 90., w dużej mierze dzięki staraniom nowego kierownika Zakładu Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego (rozszerzono nazwę Zakładu mając na uwadze perspektywę nauczania języka polskiego jako obcego), logopedia w Polsce przeżywa niesłychany rozwój. [...]

Lublin, który dzięki staraniom Leona Kaczmarka był już kolebką logopedii polskiej, teraz, dzięki pracy Stanisława Grabiasa, miał stać się miejscem, w którym logopedia polska rozwinie się i dojrzeje. Właściwie trudno od tego momentu rozdzielić wspomnienie o drodze życiowej Jubilata od refleksji dotyczącej rozwoju logopedii w Polsce — jako nauki i praktycznego zawodu, wykonywanego przez logopedów. [...]

Na osobną charakterystykę zasługuje działalność naukowa Jubilata, która skupia się wokół refleksji związanej z językiem. Prezentację osiągnięć należy rozpocząć od przywołania książki Pana Profesora *Język w zachowaniach społecznych* (1994), która jest jedyną w Polsce pozycją ujmującą język z perspektywy socjolingwistycznej i komunikacyjnej. Stanowi ona swoiste kompendium wiedzy na temat społecznych uwarunkowań zachowań językowych, podziału socjolektów, ale co ważniejsze, wyznacza szeroką, interakcyjną perspektywę badań wszelkich zachowań komunikacyjnych i poznawczych człowieka. [...]

Należy dobitnie stwierdzić, że to Stanisław Grabias jako pierwszy w polskiej lingwistyce i logopedii tak wyraźnie sformułował tezy o zależności języka i poznania, jak

również uwagi nakazujące przyjęcie w opisie zachowań komunikacyjnych uwarunkowań psychicznych, biologicznych i społecznych. Perspektywa taka pozwoliła wyjść refleksji nad zaburzeniami mowy daleko poza wąski, gramatyczny obszar opisu realizacji patologicznych. Obecnie punkt widzenia wyznaczony refleksją Stanisława Grabiasa przyjmowany jest niemal powszechnie.

W 1995 roku Stanisław Grabias uzyskał tytuł profesora, a w 1998, decyzją Ministra Edukacji Narodowej, został powołany na stanowisko profesora zwyczajnego UMCS. Od początku lat dziewięćdziesiątych Profesor Grabias odbudował i rozbudowuje nadal Zakład Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego. Duży i wszechstronnie wykształcony zespół pracowników został uformowany dzięki staraniom Stanisława Grabiasa i stanowi dziś największy zakład logopedii w Polsce.

Pod kierunkiem Profesora Grabiasa wykonywana jest także znacząca praca wydawnicza.

Po pierwsze, Profesor jest redaktorem serii prac monograficznych *Komunikacja językowa i jej zaburzenia*, w której ukazało się ponad 20 tomów poświęconych zaburzeniom mowy i językoznawstwu stosowanemu. [...]

Po drugie, Profesor Stanisław Grabias był redaktorem ogólnopolskiego czasopisma *Logopedia*, wydawanego przez Polskie Towarzystwo Logopedyczne oraz Zakład Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego UMCS (do tej pory ukazało się 35 tomów, w tym pod redakcją Pana Profesora 8 tomów).

Po trzecie, Profesor jest inicjatorem i redaktorem serii zawierającej prace zbiorowe *Mowa. Teoria — Praktyka*. Pierwszy tom z tej serii, *Zaburzenia mowy*, ukazał się w 2002 roku i stanowi potrzebne studentom i logopedom kompendium wiedzy o zaburzeniach mowy.

Wydany w 2012 roku pod redakcją Stanisława Grabiasa (współ ze Zdzisławem Markiem Kurkowskim) tom *Logopedia. Teoria zaburzeń mowy* został wybrany najlepszym podręcznikiem akademickim w Polsce w 2013 roku.

Istotnym dokonaniem Stanisława Grabiasa w zakresie praktyki logopedycznej jest opracowanie (współ z Z.M. Kurkowskim i T. Woźniakiem) *Logopedycznego testu przesiewowego dla dzieci w wieku szkolnym* (2002). Jest to jedyny test w Polsce, a także jeden z niewielu na świecie, który bada całość zjawiska mowy — biorąc pod uwagę jej komponenty percepcyjne i realizacyjne: w tym wymowę, sprawności gramatyczne, komunikacyjne i kulturowe. Ponadto jest to jedyne wystandaryzowane narzędzie badające procesy narracyjne.

Poza działalnością naukową i wydawniczą osobnego omówienia wymaga praca Profesora Stanisława Grabiasa w dziedzinie organizacji procesu dydaktycznego.

To z inicjatywy Stanisława Grabiasa Zakład Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego UMCS, jako jedyna placówka w Polsce, prowadzi wszystkie typy kształcenia logopedycznego. [...] Program studiów jest dostosowany do realizacji standardów europejskich oraz — przez włączenie wiedzy z zakresu audiologii — amerykańskich. Pozwala po raz pierwszy w Polsce osiągnąć poziom dorównujący, a niekiedy nawet przekraczający standardy kształcenia logopedów w najbardziej rozwiniętych krajach świata. [...]

Naprawdę zdumienie budzi energia i pracowitość Jubilata. Przecież poza wymienionymi polami działań jest On także wykładowcą uniwersyteckim, prowadzi seminaria dyplomowe, magisterskie i doktoranckie. Pod Jego kierunkiem powstało ponad sto pięćdziesiąt prac magisterskich, po kilkadziesiąt licencjackich i dyplomowych. Profesor Grabias jest promotorem piętnastu doktoratów, kolejne przewody są już otwarte.

Na podziw zasługuje również aktywność organizacyjna Profesora Stanisława Grabiasa w szkolnictwie wyższym. Przez dwie kadencje był dziekanem Wydziału Humanistycznego UMCS (1997–2005). Warto przy tej okazji zaznaczyć, że był jedynym w historii dziekanem wybranym jednomyślną decyzją Rady Wydziału. W czasie sprawowania przez niego tej funkcji zaczęły działać kolegia licencjackie UMCS w Biłgoraju, Radomiu i Białej Podlaskiej. W Lublinie wybudowano i oddano do użytkownika piękny gmach „nowej humanistyki”. Od 2005 do 2009 roku był także rektorem Wyższej Szkoły Humanistyczno-Przyrodniczej w Sandomierzu. To z jego inicjatywy powstała także w tej szkole specjalność logopedyczna na pedagogice specjalnej. Poza tym Stanisław Grabias jako rektor podjął się bardzo trudnego zadania reformowania WSHP i ratowania tej uczelni przed upadkiem. Osobną sprawą są jego starania, które przyczyniły się do otwarcia PWSZ w Sandomierzu.

Ważne zasługi to działalność Profesora Stanisława Grabiasa na arenie ogólnopolskiej w dziedzinie promocji logopedii jako dziedziny nauki i rzemiosła.

Przez dwie kadencje był Przewodniczącym Polskiego Towarzystwa Logopedycznego, był członkiem Komitetu Językoznawstwa PAN i w związku z tym przez dwie kadencje przewodniczył Komisji Rozwoju i Zaburzeń Mowy. Integrował środowisko badawcze w Polsce zapraszając na posiedzenia Komisji zarówno teoretyków reprezentujących różne dyscypliny, jak i praktyków budujących programy terapii. Był założycielem Kolegium Logopedycznego — porozumienia bez osobowości prawnej, zrzeszającego jednostki kształcące logopedów w Polsce. [...]

Z inicjatywy Profesora Stanisława Grabiasa podjęto prace mające na celu powołanie Polskiego Związku Logopedów — związku zawodowego, który broni praw pracowniczych logopedów w Polsce. Powstały w 1999 roku PZL jest dziś dużą ogólnopolską organizacją.

Tomasz Woźniak

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin